

WPROWADZENIE

Monika Torczyńska

Współczesny świat kultury stanowi zróżnicowaną mozaikę, którą – jak wiemy – trudno opisać przy pomocy jednego nieskomplikowanego schematu. Czytelna, prosta mandala kultury nie jest i chyba już nie będzie narzędziem dostępnym uczonym poświęcającym się hermeneutycznym refleksjom o holistycznie ujmowanej kulturze. Stąd też wiele przedsięwzięć badawczych koncentruje się wokół wcześniej wydzielonego *spectrum* analiz, zawężającego, a tym samym ukonkretniającego możliwe pole naukowych rozważań. Tak też się stało w niżej prezentowanym wspólnym opracowaniu, na które składają się teksty dotyczące różnie pojmowanych i różnorodnie opisywanych związków między kulturą, systemem wartości i systemem prawa. W każdym z nich znajdujemy interesujące tezy nawiązujące do konstytutywnych – nadal ciekawych do eksploracji – aspektów kultury, takich jak społeczna geneza kultury, czasowość i przestrzenność kultury, normatywny charakter kultury, dziedzictwo i tradycja jako fundament tożsamości kulturowej.

Kulturowe konteksty prawa, relacje zachodzące pomiędzy kulturą, prawem oraz innymi wartościami, najpełniej uwidaczniają się w kształcie ustroju polityczno-prawnego danej wspólnoty. Artykuł *Arystotelesa poszukiwania idealnego ustroju państwowego*, odwołując się do klasycznej refleksji starożytnego filozofa, ukazuje ponadczasowy charakter istotnego postulatu, który nie zawsze znajduje swoje urzeczywistnienie w egzystencji wspólnot ludzkich. Jest to postulat nadrzędnego traktowania dóbr i wartości ogólnospołecznych (sprawiedliwość, dobro ogółu *etc.*) wobec partykularnych wartości właściwych tylko władzy czy też bliskich tylko indywidualnemu obywatelowi.

Wyżej sygnalizowana problematyka znajduje swoją kontynuację w kolejnym tekście zatytułowanym *Ubi societas, ibi ius: ideały a rzeczywistość*. Jak z niego wynika, w realiach współczesnych społeczeństw – nieraz bardzo odległych kulturowo – nadal aktualna jest potrzeba nieustannego dążenia oraz podejmowania wszelkich wysiłków na rzecz stworzenia systemu prawa, który najpełniej odzwierciedlałby określony katalog ideałów i wartości kulturowych ukształtowanych oraz zakorzenionych w tradycji danej zbiorowości. Tego rodzaju kanon kulturowy potrzebuje zabezpieczenia gwarancjami prawnymi. Jest to warunek niezbędny w procesie kształtowania kultury zaufania danej wspólnoty, a w efekcie – ładu i harmonii życia społecznego.

Autor wypowiedzi zatytułowanej *Wpływ przyspieszenia czasu na prawo. Prawo i kultura prawna w erze informacji* rozpoczyna swoje rozważania od analizy istoty i znaczenia przemian kulturowych odnoszonych do sfery czasu. Czas pojmowany jako wymiar kultury – jak wynika z różnorodnych koncepcji chrone-

micznych – przenika każdy obszar aktywności społecznej, w tym również obszar działań związanych ze stanowieniem i stosowaniem prawa. W tym kontekście ukazane są tutaj konsekwencje przyspieszenia czasu, jakie można obserwować w porządku prawnym współczesnego społeczeństwa. Rozwój cywilizacyjny, powodujący między innymi przyspieszenie obiegu informacji, wymusza zmiany, które niosą ze sobą nie tylko szanse, ale i zagrożenia dla systemu prawa. Szczególnie istotnym problemem – szerzej przez omówionym przez autora artykułu – jest zjawisko inflacji prawa.

Artykuł mający na celu wyjaśnienie, jak silne jest znaczenie i faktyczny *Wpływ społecznej odpowiedzialności biznesu na działalność kancelarii prawnych* w polskich i europejskich realiach społeczno-kulturowych, porusza problem sposobów kształtowania równowagi pomiędzy niełatwymi do zbalansowania, szeroko ujmowanymi standardami współczesnej działalności gospodarczej. Z jednej strony, komercyjne przedsięwzięcie skierowane na osiągnięcie zysku zmierza przede wszystkim do wypracowania odpowiedniego wyniku finansowego, z drugiej zaś – do osiągnięcia pozamaterialnych wartości równie cennych w działalności biznesowej, takich jak zaufanie kontrahentów, szacunek do środowiska naturalnego i jego aktywna ochrona, odpowiednie relacje z zatrudnionymi pracownikami. Powyższy problem analizowany jest tutaj w kontekście funkcjonowania kancelarii prawnych. Przedstawiciele kancelarii prawnych (jako jednostki o niezwykle bliskich związkach z prawem) mają szczególny obowiązek przestrzegania reguł społecznej odpowiedzialności biznesu opartej na prawnych fundamentach w postaci katalogu praw człowieka i obywatela.

Rozważania zawarte w tekście zatytułowanym *Zachowania seksualne młodzieży w kontekście wyzwań współczesności* kierują uwagę w stronę problemów i konsekwencji towarzyszących łamaniu rozpowszechnionych norm oraz zasad postępowania. Kultura i prawo posiada szereg sankcji grożących obywatelom w przypadku uchybienia obowiązującym regułom i wartościom. Analizując różnorodne przykłady przestępczości związanej ze sferą aktywności seksualnej młodych ludzi (np. sextingu, cyberbullyingu, cyberstalkingu), autorka tekstu wskazuje na konieczność przeprowadzenia symultanicznych przekształceń w różnych obszarach kultury. Przeciwdziałanie tego typu przestępstwom wymaga nie tylko zmian w dziedzinie obowiązującego prawa, ale również w obowiązujących systemach edukacji i wychowania.

Ostatni artykuł, zatytułowany *Wolny Internet, wolna kultura*, stanowi głos w debacie dotyczącej prawnych aspektów intelektualnej działalności człowieka w dobie rozwoju i upowszechnienia technologii cyfrowych oraz związanej z tym cyfryzacji kultury. Wirtualna przestrzeń kultury regulowana jest dzisiaj przy pomocy norm prawnych, które nie przystają do współczesnych wizji wolnej, swobodnej działalności i partycypacji we wszelkich obszarach kultury. Pojęcie „własność intelektualna” oraz prawo własności intelektualnej, szczególnie w odniesieniu do Internetu, wymaga – zdaniem autora artykułu – rewizji i doprecyzowania, bowiem w obecnym kształcie wpływa ono hamująco nie tylko na rozwój wolnej przestrzeni internetowej, lecz w ostatecznym efekcie oddziałuje niekorzystnie na całą sferę wolnej kultury oraz wolności ludzkiej w ogóle.

Różnorodne analizy, tezy i stanowiska autorów, zawarte w prezentowanych artykułach, dotyczą zróżnicowanej problematyki i pozornie nie mają ze sobą wielu punktów wspólnych. Ich uważna lektura pozwala jednak zauważyć, że układają się one w harmonijny wielogłos, który zgodnie komunikuje pewną wspólną ideę łączącą powyższe refleksje. Jest to postulat głoszący konieczność podejmowania stałych wysiłków w kierunku doskonalenia całokształtu obowiązującego prawa, a tym samym czynienia go systemem rzeczywiście wspierającym sferę kultury i wartości współczesnego społeczeństwa.

MONIKA TORCZYŃSKA, PhD, assistant professor in the Department of Philosophy, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland. E-mail: monika.tor@op.pl